

des amb diftong.

L'Erossa s'ha format d'*era* (AREA) amb *-òssa*, sufix d'augmentatiu i potser també de sentit despectiu com *-ot*, *-ota*. Evidentment la gent havia vist en el penyal de cap planer una gran era, una veritable erassa.¹ Interessa, amb aquest motiu, notar que dins el massís proper de *Caro* hi havia un paratge anomenat *Tres Eres*.² Així, doncs, havia sorgit la necessitat de distingir entre aquestes i *L'Erossa*, d'on el recurs a un sufix apropiat del cas.

Pel que fa al sufix *-òs*, *-ossa*, el seu origen no és ben clar. De tota manera, devia tenir bastant de vitalitat a la zona de Tortosa-Alt Maestrat. En tenim també testimoni en un altre topònim, *La Picossa*, nom d'un gran turó en te. de Móra d'Ebre (1935), i segons que ens diu JCor. aquest nom es repeteix en quatre o cinc llocs cap al Maestrat (DECat VI, 520a2). De fet, com s'hi indica, *La Picossa* és nom d'un altre cim de forma ampla i penyalós a Eivissa.

JCor. fa notar la presència d'aquest sufix en els apellatius com *cabossa*, *terròs*, *talòs*, *bigòs* etc. i tracta de la seva gènesi als articles pertinents del DECat. Creu que hi ha relació amb la final dels topònims com *Alòs*, *Besòs*, *Seròs*, *Astòs*, *Vilòssa* etc., i el considerava, amb reserva, d'origen pre-romà, d'una base com *-occui* (I, 797a22) o com reflex d'una base *-okī-*. Cf. l'art. *Escabossa*, infra. J. G.

¹ Notem *Mirador de S'Erasa* (*S'Ar*-) dalt d'un penyal a Miramar (Valldemossa, Mall.) esmentat en Arx. Ll. Salvador, 88-89. — ² En Font Rius, *Cartas de pobl.* I: 1195 *Tres Eris* (doc. 202, p. 277); 1238: «in montanea de *Tres Eres* ---» (doc. 275, p. 399); 1252: *Tres Eres* (doc. 296, p. 435).

ERTA

Nom d'un poble avui molt despoblat, però ben conegut a l'ENE. de Pont de Suert.

PRON. POP.: *érta*, oït per Terrado en nombroses ocasions.

DOC. ANT.: a. 895: «in pau Agelcle in loco ubi dicitur Labadios --- in pau Petra Nigra, et sasso, nomine villa qui dicitur *Erta* ---» (Serrano i Sanz, *NHRib.*, p. 136); finals del S. XI: «ipsi habitatores d. *Erta*» (Puig i Ferraté, *Cart. Lavaix*, document fals, II, p. 46); finals del S. XII: «--- *Mancibertum* --- Vilba, ---, *Herta* --- Guillelmus comes et Stephanía comitissa dederunt *Arrabonse villam similiter*» (Puig i Ferraté, *Cart. Lavaix*, 69, p. 13); a. 1119-1124: «in villis, scilicet, *Herta* et *Mancivert*» (Puig i Ferraté, *Cart. Lavaix*, 50, p. 97); a. 1203: «ecclesia Sancti Bartolomei de *Erta*» (Puig i Ferraté, *Cart. Lavaix*, 70, p. 112).

HOMÒNIMS I PARÒNIMS. *Prat d'Erta* a Montanui. Pron.: *érta*. Gran prat situat cap al NO. del poble, en direcció a l'església de Viuerri.

Serra d'Erta. És una de les afrontacions d'Araós amb Burg (Alt Pallars), segons l'*Espill de Castellbò*, de l'any 1518 (*Espill de Castellbò*, f. 51v. i 58v.). Coromines va anotar *Serra d'Erta*, al terme d'Araós-Burg

(Ll. XXI, 178).

ETIM. Probablement d'un *ERCTA, participi del ll. vulgar *ERGÈRE, que correspon al ll. cl. ERIGERE 'dreçar, posar dret, redreçar'. Aquesta etimologia va ser indicada ja pel DECat, s. v. *ert*, quan, parlant de l'italià *erta* 'pujada', afegeix en nota: «D'aquest substantiu, amb tal sentit, sembla venir el nom del poble pallarès d'*Erta* (entre Boi i el Flamicell), al peu del Port d'*Erta*, de formidable pujada» (DECat III, 425-54b).

Tenim documentació de l'adjectiu català *ert* des de la fi del S. XIV: es troba en la traducció del *Libre de consolació de Philosophia* de Boeci, feta per Antoni Genebreda, en *Curial e Güelfa*, en *Tirant lo Blanc*, en el *Thesaurus Puerilis* d'Onofre Pou, en l'*Atlantida* de Verdaguer i en les obres de Pere Coromines.

I continua viu en l'actualitat: al Principat el sentit més usual sembla ser 'enravenat, privat de moviment', en el País Valencià «tira més cap al matis 'encirat, tibat, erecte'» (DECat III, 425b6). Els escriptors actuals no el rebutgen i un escriptor tan popular com mossèn Josep Maria Ballarín, rector de Queralt, l'usa quan diu: «*Ert* i dret damunt del genoll esquerre de la Mare de Déu, el Nen Jesús té un llibre a una mà i beneeix amb l'altra» (cf. M. T. Pous, *Mossèn Ballarín. Retrat d'una vida*, Barcelona 1993, p. 73). El mot és germà del cast. *yerto*, de l'engadinès *iert* i de l'italià *erto* 'rost, pendent'; aquí substantivat en la forma femenina i, malgrat que no sigui cat. d'ús generalitzat, el veiem com fem. en mossèn Ballarín: «No és la callada *erta* de la mort, és la vida arribada a ple...» (cf. M. T. Pous, *Mossèn Ballarín. Retrat d'una vida*, Barcelona 1993, p. 81).

³⁵ És clar que aquí el sentit de 'rígidesa' és diferent del sentit oronímic de 'pujada', 'costa' que ha d'estar en la base del nostre topònim. Efectivament, *Erta* és a la fi d'una costa, al peu de la interminable pujada del Port d'*Erta*. Tot sembla indicar que un substantiu *erta* 'pujada' pogué existir en el català primitiu, abans de desaparèixer i quedar fossilitzat en la toponímia. I és lícit suposar que aquest substantiu visqué en altres zones de la Romània, ja que la llengua italiana ens forneix el conegut substantiu *erta* 'pujada', 'costa pendent', testimoniats en els més grans clàssics. Qui no recorda aquelles *erte* de la *Divina Comèdia*? Obrim les primeres planes de l'immortal obra de Dante i acompanyem-lo pel bosc tenebrós fins arribar al peu de la muntanya, fins a l'inici d'aquella *erta*, la costa sobre la qual trobarà Virgili, mestre savi i guia segura: «Ed ecco, quasi al cominciar dell'*erta*, / una lonza leggiera e presta molto, / che di pel maculato era coverta» (*Div. Com.* I, 1.31). X. T.

ERTS

Poblet agregat de la Maçana (Andorra), a la confluència del riu de Pal amb el d'Arinsal; a més, segons ens informa la *GranEncCat* hom diu la *riera Erts* de